

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiło avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 52.

V Ljubljani, 28. grudna 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Končano je delo! — Naš denarni zavod. — Učiteljstvo in uradništvo. — Ni umrla rada. — Iz mariborske okolice. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Politiški pregled. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Končano je delo!

+ Za letošnje leto je naše delo končano: „Učiteljski Tovariš“ završuje z današnjo številko svoj šestinštirideseti letnik. Izpovedati moramo javno, da je bilo mnogo dela, kar dokazuje dejstvo, da ni dosegel naš list še nikoli tolikega obsega kakor letos. Povedati moramo tudi, da je glavno delo izvršilo uredništvo samo. Ako računamo v odstotkih, moramo reči, da odpade na ostale sotruidnike le 20% letošnjega dela. To povdarjamo zategadelj, da nas lažje razumejo naši naročniki, ko trdimo, da nas navdaja danes prijetna zavest v polni meri storjene dolžnosti!

Kar so storili naši sotruidniki za naš list, so storili vse iz dobre volje, brezplačno. To je velika požrtvovalnost v današnjih materialnih časih. Samo urednik našega lista je dobil 400 K določene nagrade, drugih prijateljskih honorarjev ni bilo.

Koncem letnika ne maramo izrekati sodbe sami o sebi. To prepuščamo cenjenim naročnikom. A eno lahko rečemo: Delali smo tako, kakor se nam je zdelo najbolje, najprimernejše in najumestnejše, da koristimo slovenskemu učiteljstvu. Tudi v preteklem letu smo se odločno bojevali za pravice, za ugled in čast učiteljskega stanu. Nismo se ozirali na nobeno stran in tudi prizanašali nismo nikomur, temveč smo imeli vedno pred očmi celokupno učiteljstvo in njegove interese. Dosegli smo dvoje: prvič se je v učiteljstvu utrdila in ojačila stanovska zavednost, drugič smo simpatije trezoo misleče javnosti pridobili zase.

Vodila nas je želja, da bi zrastel ugled šolstva in učiteljstva do one višine, ki jima gre po njiju važnosti in pomenu. To je program našega dela: vse za tiste, ki smo zanje in zaradi njih! — V izvrševanju tega programa smo ostali konsekventni in taki ostanemo toliko časa, dokler ostane list v naših rokah.

Končan pa je le majhen del velike naloge. Vprašanja o osamosvojitvi, o praosnovi šolstva silijo vedno bolj na dan. Vprašanja o uravnavi gmotnih in pravnih razmer učiteljstva stopajo z vso neizprosno odločnostjo na površje. Tem vprašanjem moramo tudi v bodoče posvečati največjo pozornost in njih ugodno rešitev pospešiti s svojimi najboljšimi silami. Od napredovanja šolstva, od zadovoljnega in za svoj poklic vnetega učiteljstva je

odvisna blaginja človeštva. Ako prešine učiteljstvo duh svobode in mu uvede njegove materialne in pravne razmere tako, kakor to zahteva duh časa in dostojanstvo človeka, ako se popne naše šolstvo na mesto neodvisnosti, potem smemo pričakovati, da se izpremene naše razmere sploh, da se otrese naš narod vsakega jerobstva in stopi na lastne noge ter začne misliti s svojo glavo.

Vsega tega dela ne moremo izvršiti sami. Zato apelujemo z vso resnostjo na vse učiteljstvo, naj nas krepko podpira — duševno in gmotno. Vsak učitelj in vsaka učiteljica bodi agitator dela za pospeševanje stanovskih in šolskih koristi! Nihče ne sme držati križema rok, vsak mora pristopiti k delu in pomagati po svojih najboljših močeh!

Predvsem: Širite naše časopisje!

V bodočem letu ne sme biti učitelja in učiteljice, ki bi ne imel in imela „Učiteljskega Tovariša“. Svojemu glasilu moramo dati najprej čvrsto gmotno podlago. Brezbrižnežev, malomarnežev in zaspancev ne maramo v svojem stanu! Ako veljajo za vse enake pravice, morajo veljati tudi za vse enake dolžnosti! Zatorej: vsak in vsaka naj stopi v naš krog!

Širite in priporočajte tudi „Popotnika“! Učiteljstvo ga vzdržuje že sedemindvajset let, a skrbeti moramo, da se dvigne ta naš edini strokovni list na stopnjo popolnosti. „Popotnik“ bodi reprezentant našega duševnega dela, naših duševnih zmognosti.

In „Zvonček“! Mislimo, da ga ni treba priporočati še posebej, ker se priporoča najbolj sam. Sveta dolžnost vsega učiteljstva je, da pridobi temu mladinskemu listu toliko naročnikov, da bo za vedno rešen vseh gmotnih skrbi. Ko bi bila vsaka šola in vsaka rodovina naročena nanj, bi ne bilo treba opominjati nikogar na njegovo dolžnost, ki jo ima kot vzgojitelj ali kot vzgojiteljica do slovenske mladine! „Zvonček“ bi moral v tisočih izvodih romati po slovenskem svetu in buditi v mladini čut do lepega in veselje do knjige! Ako ni temu danes tako, je to samo dokaz malomarnosti, ki jo ne moremo trpeti!

Obilo dela torej ne čaka samo nas, ampak vsakega izmed nas. Ako smo tolikokrat povdarjali, da delajmo vsi za enega in eden za vse, se moramo tudi ravnati po teh besedah, sicer

jim ostane zgolj vrednost prazne fraze, ki vnema gostilniška omizja, a zbuja v resnem življenju le pomilovalen posmeh! Nam je treba resnega, pozitivnega dela, saj so nas izkušnje že dovolj izučile, da ni nikomur niti najmanjše pomagano — s samimi besedami.

Zato kličemo ob sklepu letošnjega letnika vsem in vsakemu: Na delo! Na delo! Na delo!

O uspehih tega svojega poziva pa poročamo prihodnje leto. Od učiteljstva samega je odvisno, bo li to poročilo ugodno in zanj častno ali narobe.

Naš denarni závod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca listopada 1906 **K 222.941.73.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Učiteljstvo in uradništvo.

Pod tem naslovom je objavil „Rdeči Prapor“ članek, ki je vreden našega uvaževanja. Zato seznanjamo z javnimi njegovimi izvajanji svoje čitateljstvo.

„Rdeči Prapor“ pravi, da se izvršujejo v politiški strukturi slovenskega naroda velike izpremembe, ki jih ni mogoče ne prezreti ne utajiti in ki jih je pospešil posebno boj za volilno reformo. Ta kampanja je bila sicer samo tista zadnja kapljica, ki provzroči, da se prelije prepolna čaša; prisilila je razne politiške igralce, da so položili svoje karte na mizo in pokazali, kaj imajo. Razlogi procesa pa tiče globlje in poiskati jih je v

socijalnih in gospodarskih razmerah, ki so prišle pri nas, pri pretežno agrikulturnem, politično nesamostalnem narodu pozneje do veljave kakor tam, kjer je nastopil moderni kapitalizem hitreje in mogočnejše; ki pa s svojimi posledicami vendar niso mogli izostati, ker ne živi slovenski narod na samotnem otoku, kjer ne pride z nikomer v dotiko in bi mogel živeti sam zase patriarhalno življenje.

Razmere slovenskega naroda so hujše, nego jih opazujemo drugod v Avstriji. Nimamo sicer mogočnega kapitalizma in z njim združene, razvijajoče se industrije, zato je ni ogromnega bogastva, ki bi se kupičilo vsaj v posameznih rokah ter bi povzdigovalo potrebe višjih slojev, kar bi vplivalo vsaj indirektno na razmere delavnih slojev in jih vsaj relativno izboljševalo. Vendar pa se kažejo pri nas vse posledice kapitalističnega razvoja v Avstriji, čigar valovje sega do nas in preko nas. Najbolj očitno kaže to draginja, ki raste pri nas popolnoma v enaki meri kakor drugod po državi, in ki ne obsega samo importiranih potrebščin, temveč skoraj še v večji meri domače pridelke. Ta draginja je občutljiva tem bolj, ker se dohodki konzumirajočih krogov niso povzdigovali tako kakor v bolj kapitaliziranih krajih.

Relativna beda, ki izvira iz kričečega nerazmerja med sredstvi in potrebami, je pri nas nedvomno večja kakor med gospodarsko razvitejšimi narodi. Čutiti jo pa morajo vsi, ki so primorani, da živijo od dohodkov svojega dela, od svojih plač, vsi, ki pripadajo delavskemu razredu v širšem pomenu; ne samo industrialni, obrtniški, poljedelski, prometni delavci, temveč tudi vse skupine uradništva ter učiteljstva najrazličnejših zavodov.

Napačni nauki o politiki, ki so jih dolgo razširjali, so provzročili, da zlasti inteligentni sloji niso marali priznavati gospodarske podlage vsake politike. Govoriti o gospodarskih vprašanjih, ni bilo „šik“; o računskih težavah se je smel meniti le mož z ženo med svojimi štirimi stenami, v zaščiti domačih larov in penatov, v javnosti pa je bilo treba izogibati se vsega, kar bi moglo pokazati, da so doma take skrbi. „Stanu primerno“ življenje je bilo treba voditi za vsako ceno in tajni namen tega splošnega predpisa je bil ta, da se zabrani inteligentom, priznati gospodarskim vprašanjem tisto važnost, ki jo vendar imajo.

Ni umrla rada.*)

Nocoj ji kri je bruhnila iz grudi,
Kako širok se pramen je ulil
po beli postelji, kako se vil
življenja tok po tleh je dalje tudi!
Obupen strah ji je srcé preletel:
Tedaj je res? Že zdaj prihaja smrt?
V najlepši dobi da ji je odevetel
ta svet, ki se ji vidi kakor vrt,
dasi je dokaj, dokaj v njem bodičja? —
Nazaj voščeno bled-ga obličja
se je sklonila, in oči potem,
nje velike oči so se zalile
z otožnimi solzami. Plaval nem
jutranji mrak je okrog nje. Še krile
meglé so zunaj mirno speči svet,
a skoro se zbudi življenje spet.

Ležala je brezgibno kakor kip.
Le prsi bolne hrople so zamolklo

*) To balado je priobčil „Ljubljanski Zvon“ v letošnji novembrski številki. Ponatiskujemo jo, ker ji je vzel pesnik snov iz življenja uboge vsake učiteljice. Ta tragika mora presuniti vsakegar

in v njih srcé ni bilo, ampak tolklo,
kakòr bi htelo počiti vsak hip . . .
Ne daj, dobrotni Bog, da strašni vir
ulije se še enkrat, da se loči
tako samotna, bedna, brez pomoči!
Ta gluha noč! Ta strahoviti mir!
Vsaj eno živo bitje se oglási!
A molk. Pokoj. Tišina grobna v vasi.

Kako še spe! In bodo še! Počasi
teko, če vobče ji teko, minute
in sleherna je polna groze ljute.
Tako je, kakor da v temini tej
ni sama, kakor da se nekaj k njej
počastno plazi bliže, bliže . . . Glej!
Sedaj je tu . . . Ledeni, suhi prsti!
Umira! Smrt! Sedaj počiva v krsti.

Brezumen strah! Okostje naj jo bega,
ki vendar je le domišljije tvor
in dosti neokusen pol-g tega?
Kedàr od daljnih veličastnih gor
prisije solnce, kadar zgođnji zor
razlije se po nje ponižnem domu,